

érdeklődéssel forgathatják, akik nem örmény származásúak ugyan, de - mint mi is - figyelemmel kísérik a magyarországi és erdélyi örmény közösség életét. Gratulálunk a szervezőknek és a szerzőknek!

Szeretnénk az egyesület munkájához további sok sikert kívánni, és a közelgő karácsonyi időszakra valamennyiüknek sok örömet, békés, nyugodt családi pillanatokat kívánni.

Tisztelettel és köszönettel

Budapest, 2002. december 10.

Lévai Anikó és Orbán Viktor

Wertán Zsolt

Barangolás Erdélyben, 2002

II. rész

Csíkszereda. Három templom is fellelhető egymás közelében: az immár kicsinynek bizonyuló barokk katolikus templom, az ideiglenes, fából épült Hodály templom, és a *Makovecz Imre* által tervezett, még épülőfélben lévő, új templom. Megvalósítására gyűjtéseket szerveznek.

Rettenetesek a panelházak (ezt - sajnos - „blokknak” mondják Erdély-szerte). Lám, mit művelt a várossal a hatalom.

Csíksicsó, vasúti csomópont. **Madéfalva,** minden esetben emlékezni kell az 1764-es bosszúálló kelepcére, melyet a jogaikért kiálló székelyeknek Siskowicz osztrák altábornagy állított. A kartácstűz előtt nem volt hova menekülniük. Akik a kartácstűzet mégis valahogy megúszták, azokat hajtóvadászattal kaszabolták, ahol érték, az egész vidéken. (Fájón hasít belém, hogy szűk kétszáz évvel később, 1956-ban Salgótarjánban ugyanígy lőttek a helybecsáltakra...)

Átkelünk az itt még gyérvízű Olt hídján. A közelben van **Csíkmadaras,** a korábban híres fazekas falu. Fekete fazekakat csináltak, míg a korondiak el nem lesték a tudományt. Időlegesen el is sorvadt a helyi korongozás, de jó kereskedők révén kisvártatva újból felvirágzott.

Csíkszentdomokos, Márton Áron szülőhelye. Gyönyörű Szervátiusz-szobor a püspök úrról. A II. világháború végén, az oroszok nyomában settenkedő román szabadcsapatok itt 13 főt kivégeztek, még egy 80 éves asszonyt is! A vidéket vérbe borító atrocitások miatt az oroszok a román vezetést elzavarva, a közigazgatást kézbe vették és az atrocitások megszűntek. Felcsík tájai igen szépségesek. A Feketeréz déli oldalán ered a Kis-Olt, keleten pedig a Maros indul, aztán mindkettő a Dunába ömlik.

Marosfő. A Mókus non stop fogadó mellett, a parkolónál, vaslemez kapun megyünk be, egy kaszálón lefelé ereszkedünk. (Oldalt faárnyékszék). Átlépkedünk a csermelyen, picit fel, túl le és a szépen befoglalt Maros-forrást körbeálljuk. Igen jó, üdítő vize van.

Kis fehérmárvány táblán: „Ébner Atya emlékére 1998” (a szekusok ölték meg.) Itt van a Csíki medence vége, a vízvázstón túl a Gyergyói medence kezdődik.

Balogh Jenő csengője szól, Béla bácsi beletapos a gázba. Frissen épített ortodox kolostor mellett húzunk el. A tájon mindenfelé, csíkokban sok aratatlan gabonaföldet látunk.

Gyergyószentmiklós, a medence központi települése, ahol egykor 600 magyar-örmény élt. A főtéren óriási kopjafa áll, amelyet a forradalom után, 1990-ben állítottak, felirata:

„Maradunk”. Szecessziós városháza, szépen felújítva. Első templomát a XIII. században, barokk templomát pedig 1766-76-ban emelték. **Gyergyóalfalu** templomkertjébe a visszacsatolás idején egy zászlórudat helyeztek el. Talapzatán a következő felirat olvasható:

„Vándor, vésd a szívedbe, hogy ez a föld székely és az is marad”.

Szárhegy (=Szármányhegy=Kopaszhegy), 1642-ben ferencendi kolostor épült.

Kolostortemplomában nyugszik Kájoni János. Lázár kastély, 1532-ből, a vidék egyik ékessége. Itt nevelkedett Bethlen Gábor. Szárhegyi győzelem. Történt ugyanis, hogy a férőhad nélkül maradt településen, a magára maradt 300 asszony, öreg és gyermek, különleges ötlet alapján, felszínesen, üres cserépkorsókat földelt el. A 3000 lovas tatár megriadt, amikor a patkók a korsókat hangos csörrenések közt be-berogyasztották. A kaotikus keveredésben a támadók egymást taposták agyon. „Tízszeres túlerővel szemben is lehet győzedelmeskedni, ha a szülőföldünket védjük” jegyzi meg honismereti vezetőnk. Tatároszlop, a földhalom mélyén a tatárok hamvai.

Gyergyóditró, lakosai tehetős deszkakereskedők voltak. Hatalmas, 5000 lelket is befogadó, kéttornyú neogót templomot emeltek, mert a település közepén álló szép barokk plébániatemplom már szűk lett. A márványszobrokat *Siklódi Lőrinc* szobrászművész alkotta, a színes üvegablakok *Róth Miksa* nagybecsű munkái. A főoltáron (Jézus szíve oltár) Krisztus carrarai márvány szobra. A fölötté magasodó gigantikus tölgyfa feszületet és az oltár többi farészét *Szánthó László* temesvári szobrászművész faragta. A hatalmas kovácsolt csillárokat *Jungfer Gyula* budapesti műlakatos készítette. Kerámia stációk.

A hatalmas, 2 hektáros, bekerített templomkert most éppen a nyíló gólyaorrtól (*Geranium*) kéklik. E tágas templomkert fogadja be alkalmanként 8 közeli falu búcsújáróit, mivel a szomszéd falvak lakosai kölcsönösen összejárnak „búcsúzkodni”. A szekus időkben a hatalmasok kitalálták, hogy a tágas templomkert területén lakóépületeket kell emelni. A ditrói székelyek azonban életrevalóak: azzal hozakodtak elő, hogy a kertben, nem is tudják már, hogy pontosan hol, de vannak régi jeltelen sírok. Ezzel a dolog megoldódott, hiszen hátha magyar ősök kerülnek felszínre, ősi bizonyítékként...

A nagytemplommal szemben, az út túloldalán, II. Világháborús fehérmárvány emlékmű, és az elesettek nevei. Mellette Arany János szobra, kopjafás kerítéssel övezve. Valamivel arrébb van a Puskás Tivadar Elméleti Líceum, udvarán futballpálya. A falu 3-szor 6 kilométer kiterjedésű, fürgé patak szeli át. Ha vízmentében követjük, 3 nagyobb házhoz érünk, köztük áll *Puskás Tivadar* családjának háza is. Az utcai lépcsős feljáratot az idők folyamán elbontották és a családi kőcímert a plébániára mentették. Sáríka néni, a fényképész, a Puskás családról sok mindent őriz, Gál Endréné pedig helytörténeti lexikont állított össze.

A legelső templom máshogy feküdt. A plébániatemplom 1746-ban épült, néhány éve kívül-belül renoválták. Azelőtt a Szárhegy filiáléja volt, majd több környező filiát egyesítettek Ditróval, most önálló plébánia. A templom tornya valaha óratoronyként szolgált; a hajóban ősi örmény családnevek olvashatók. A cinteremben van *Puskás Antal* nemzetőr örmény sírköve: +1865 és neje Csiby Anna +1867 A plébániatemplom mellett hatalmas székelykapu, 1934-ben faragták.

Mind az építkezésekhez, mind a lakosság megélhetéséhez sok fát vágtak ki a környező erdőkből, hiszen fafeldolgozók, deszkakereskedők voltak. Az erdőséget lassacskán teljesen kiirtották...

Elsétálunk a Külső temetőhöz, lankás dombon, hét és fél hektáron fekszik. Tamás Imre úr, római katolikus egyházi gondnok kísér minket. A ravatalozó környékén felkopaszodott feketefenyő, ágain tucatnyi varjú- és csókafészek. Sok becses örmény és székely síremlék található, egyes helyeken elbozótosodva.

Gaál Kálmán m. kir. honvéd, volt főreáliskolai növendék 1883-1902, Keresztes János, K. Jánosné Sáska Anna 1843-1906, Péres Sándorné Dániel Anna 1881-1956, Csíky Bálintné Dániel Elvira, Bajkol Tamás és neje Merthy Irén önmagasztaló sírfelirata, a Tarisznyás család sírkövei... A bőharmatos, termetes fűben jól megjárjuk a temetőt.

(folytatjuk)

(2002. aug. 22-28-ig barangolt az EÖGYKE 46 fős csoportja - szerk.)
